

ZDRUŽENJE TOLMAČEV SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Združenje tolmačev slovenskega znakovnega jezika (ZTSZJ) od tolmačic in tolmačev slovenskega znakovnega jezika¹ (v nadaljevanju: tolmačice in tolmači) pričakuje, da kadar so v vlogi, oziroma v položaju tolmača znakovnega jezika ohranjajo visoke standarde profesionalnosti.

V pričujočem dokumentu so zapisana etična načela, vrednote ter standardi vedenja, ki vsem tolmačicam in tolmačem služijo kot vodilo na poklicni poti. Namen dokumenta je, da tolmačicam in tolmačem poda usmeritve pri sprejemanju strokovnih odločitev pri vsakdanjem delu. Kodeks poklicne etike in strokovne smernice so mehanizem, ki uporabnikom zagotavlja kakovostno izvedbo storitev.

TEMELJNE PODLAGE ZA KODEKS POKLICNE ETIKE IN STROKOVNE SMERNICE¹

Vrednote ZTSZJ:

1. Strokovna odgovornost:
Prevzemanje odgovornosti za odločitve ter dejanja pri svojem delu
2. Strokovna usposobljenost:
Zavezanost opravljanju kakovostnih storitev na vseh področjih dela
3. Integriteta in profesionalni odnosi:
Pošteni in pravični odnosi do uporabnikov ter sodelavcev
4. Integriteta na poslovnem področju:
Pošteni in pravični odnosi na poslovnem področju

Tolmačice in tolmači se zavedajo, da morajo pri sprejemanju etičnih in poklicnih odločitev pri svojem delu v vlogi tolmača upoštevati vsako od štirih temeljnih vrednot ter celotno vsebino tega dokumenta. Vse vrednote imajo enako težo in so si med seboj enakovredne.

¹ Povzeto po AVLIC – Association of Visual Language Interpreters of Canada in RID – Registry of Interpreters for the Deaf (USA)

ETIČNI KODEKS IN STROKOVNE SMERNICE

1.0 STROKOVNA ODGOVORNOST: Tolmačice in tolmači prevzemajo odgovornost za vse strokovne odločitve ter dejanja.

1.1 Zaupnost

- 1.1.1 Tolmačice in tolmači spoštujejo zasebnost uporabnikov ter zaupno ravnajo z vsemi informacijami, ki jih dobijo pri opravljanju svojega dela. Tolmačicam in tolmačem tega načela ni potrebno upoštevati le v primeru, da jim to dovoli uporabnik, oziroma če tako določa zakon.
- 1.1.2 Tolmačice in tolmači lahko določene informacije, kadar je to potrebno, izmenjajo s sodelavcem in tako zagotovijo nadaljnjo kakovost storitve. To pa morajo storiti tako, da zaščitijo informacije in uporabnike.
- 1.1.3 Tolmačice in tolmači morajo upoštevati, da lahko njihovo delo urejajo tudi drugi poklicni kodeksi . V tem primeru morajo tolmačice in tolmači sami sprejeti pravilne strokovne odločitve ter ravnati okoliščinam in poklicu primerno.

1.2 Strokovnost

- 1.2.1 Tolmačice in tolmači morajo pri sprejemanju strokovnih odločitev na prvem mestu upoštevati potrebe uporabnikov.
- 1.2.2 Tolmačice in tolmači se morajo zavedati, da je vsako delo, ki ga opravljajo na individualni ravni, to velja za plačano ali pro bono delo, nenazadnje odraz njihove lastne integritete kot integritete poklica.
- 1.2.3 Tolmačice in tolmači se morajo vedno vesti profesionalno. Posameznikov in javnih institucij ne silijo k naročilu svojih poklicnih storitev.
- 1.2.4 Tolmačice in tolmači se zavedajo meja svojih sposobnosti, znanja ter razpoložljivih virov preden spejmejo delo. Če se znajdejo v okoliščinah, v katerih ugotovijo, da niso več sposobni zagotoviti kakovostne storitve, bodo od njih sami odstopili.
- 1.2.5 Tolmačice in tolmači se zavedajo osebnih okoliščin ali konflikta interesov, ki lahko vplivajo na njihovo učinkovitost. Izogibali se bodo vedenju, ki lahko vodi do slabega podajanja storitve in/ali povzročitve škode² , tako sebi kot uporabnikom.
- 1.2.6 Tolmačice in tolmači morajo za svoje poklicno ravnanje in etično vedenje odgovarjati ZTSZJ. Poleg tega so sami odgovorni za strokovno analizo ter reševanje vseh vprašanj, ki se pojavijo, če njihovi poklicni sodelavci kršijo etična načela ali strokovnost. V primeru, da kršitve škodijo drugim in se po možnosti kronično ponavljajo, in v primeru, da nobeden od poskusov njihove odprave ni uspešen, je takšno vedenje sodelavca treba prijaviti ZTSZJ.

² Škoda se nanaša na škodljivo vedenje, ki drugim osebam povzroča stisko. Vedenje lahko poleg drugega vključuje dejanja spolne, fizične, čustvene ali verbalne narave. Lahko pa pomeni tudi opravljanje poklica pod vplivom alkohola, drog in drugih substanc, ki vplivajo na zavest.

1.3 Obseg dela

- 1.3.1 Tolmačice in tolmači se morajo vzdržati zlorabe svoje vloge, in ne smejo opravljati funkcije, ki bi presegala obseg tolmaškega dela ter parametre njihovih poklicnih nalog. Ne svetujejo, priporočajo ali dajajo pripomb o osebnih mnenjih.
- 1.3.2 Kadar delujejo kot del strokovne skupine (npr. v šolstvu, pravnih zadevah ter zdravstvenih ustanovah ali na področju duševnega zdravja) se razume, da tolmači svoje delo omejijo na tolmačenje znakovnega jezika. V takšnih okoliščinah je primerno le, da tolmačice in tolmači komentirajo splošno učinkovitost komunikacije, tolmaški proces ter priporočijo primerne vire ali podajo napotke. To lahko storijo le v okviru konteksta strokovne skupine.
- 1.3.3 Tolmačice in tolmači delovnih okoliščin ne zlorablajo sebi v prid. Kadar delajo individualno kot podizvajalci lahko tolmačice in tolmači svoje storitve promovirajo le v mejah svojega dela. Kadar delujejo v imenu združenja, za tolmačice in tolmače ni etično, da promovirajo svoje storitve brez naveze z združenjem.

1.4 Integriteta storitve

Tolmačice in tolmači uporabljajo dobro strokovno presojo ter prevzemajo odgovornost za svoje odločitve. Tolmačice in tolmači se morajo v vseh primerih izogibati situacijam, ki kažejo na dejansko ali navidezno navzkrižje interesov. Tolmačice in tolmači morajo zagotavljati popolno odkritost do vseh strani tudi v primeru, da se posamezni interesi le-teh zdijo dejansko ali zgolj navidezno navzkrižje interesov.

2.0 STROKOVNA USPOSOBLJENOST: Tolmači nudijo storitve najvišje kakovosti na vseh področjih svojega dela

2.1 Izobrazba za opravljanje dela

Tolmačice in tolmači so opremljeni z znanjem in veščinami, ki jih potrebujejo za izvajanje pravilnega in primernega tolmačenja. Za opravljanje tolmačenja morajo imeti certifikat, kot to določajo veljavni predpisi. Tolmačice in tolmači se morajo zavedati, da svoje delo opravljajo v različnih okoliščinah ter z zelo raznolikimi uporabniki. To od njih zahteva, da so usposobljeni uresničiti jezikovne potrebe uporabnikov, kulturno dinamiko vsake situacije ter duh in vsebino tolmačenja.

2.2 Zanesljivo tolmačenje

Vsako tolmačenje mora biti zvesto izvirnemu besedilu ter podati sporočilo enako izvirniku. Zanesljivega tolmačenja pa ne gre zamenjati za dobesedno tolmačenje. Biti zvest izvirniku pomeni tudi sporočilo prilagoditi tako, da ohrani obliko, ton ter globlji pomen izvirnega besedila, ki se ga mora kot takega čutiti tudi v ciljnem jeziku in kulturi.

2.3 Odgovornost za strokovno usposobljenost

- 2.3.1 Tolmačice in tolmači morajo prevzeti polno odgovornost za kakovost svojega dela in ne smejo dajati neresničnih izjav o svoji usposobljenosti, izkušnjah ali dosežkih
- 2.3.2 Tolmačice in tolmači so sami odgovorni, da se zadostno pripravijo na svoje delo.

- 2.3.3 Tolmačice in tolmači pogodbeno delo lahko sprejmejo šele ko ocenijo, da imajo zadostno znanje ter lahko do konca delovne naloge ostanejo nepristranski.
 - 2.3.4 Tolmačice in tolmači niso pomočniki ali zagovorniki oseb, katerim tolmačijo.
- 2.4 Nепrestani strokovni razvoj
- 2.4.1 Tolmačice in tolmači morajo vključevati svoje trenutno teoretično ter praktično znanje, ga oplemenititi s stalnim nadaljnjim izpopolnjevanjem v času celotne poklicne kariere ter se obvezno udeleževati razpisanih izobraževalnih vsebin ZTSZJ.
 - 2.4.2 Cilj tolmačic in tolmačev mora biti samostojno učenje preko priložnosti za izobraževanje na področjih, ki se nanašajo na njihovo poklicno pot. To lahko vključuje tudi ocenjevanje poklicnih sodelavcev, sodelovanje v strokovnih skupinah, mentorstvo ter redno izmenjavo povratnih informacij o specifičnih področjih razvoja veščin.
- 3.0 NEDISKRIMINACIJA: Tolmačice in tolmači k poklicni storitvi pristopijo s spoštovanjem ter občutkom za kulturo³ vseh sodelujočih
- 3.1 Nediskriminacija
- Tolmačice in tolmači spoštujejo individualnost, pravico do samoodločanja ter samostojnost ljudi, s katerimi delajo. Ne smejo diskriminirati na podlagi etnične pripadnosti, spola, starosti, invalidnosti, spolne usmerjenosti, vere, osebnih prepričanj in praks, družbenega položaja ali drugih faktorjev.
- 3.2 Komunikacijske preference
- Tolmačice in tolmači morajo spoštovati ter uporabljati obliko komunikacije, ki je ljubša gluhemu ali gluhoslepemu uporabniku, za katerega izvajajo storitev.
- 3.3 Gluhi tolmači
- Storitve gluhega tolmača so občasno potrebne, predvsem pri delu s posamezniki, ki uporabljajo regionalna znakovna narečja, nestandardne znake, tuj znakovni jezik in tistimi, ki jezik šele začenjajo uporabljati. Lahko se jih uporablja tudi kadar imajo posamezniki vrsto invalidnosti, ki vpliva na komunikacijo. Tolmačice in tolmači se morajo zavedati, da obstaja potreba po angažiranju gluhega tolmača in mu posledično omogočijo, da se vključi kot enakovredni član strokovne tolmaške skupine.
- 4.0 INTEGRITETA IN PROFESIONALNI ODNOSI: Tolmačice in tolmači so do uporabnikov in poklicnih kolegov odkriti in pošteni, vzpostavljajo in ohranjajo pa poklicne meje
- 4.1 Strokovni odnosi
- Tolmačice in tolmači razumejo ločnico med službenim in družabnim odnosom. Postavljajo ter ohranjajo primerne meje do uporabnikov. Tolmačice in tolmači so odgovorni za zagotavljanje razumnih, pravičnih in strokovnih odnosov.

³ Občutek za kulturo pomeni, da se zavedamo odgovornosti ter se odzivamo na edinstvenost vsakega posameznika v vsakem kontekstu znotraj katerega opravljamo delo.

4.2 Nepristranskost

- 4.2.1 Tolmačice in tolmači morajo ostajati nevtralni, nepristranski ter objektivni. Izogibati se morajo spreminjanu sporočila zaradi političnih, verskih, moralnih ali filozofskih vzrokov ali vsem drugim pristranskim in subjektivnim pomislekom.
- 4.2.2 V primeru, da tolmačica ali tolmač svojih osebnih pristranskih in subjektivnih reakcij, ki lahko ogrozijo nepristranskost, ni sposobna/en pustiti ob strani, mora sam/a preceniti možnosti, ki so na razpolago. To lahko pomeni, da delo zavrne ali da odstopi od opravljanja storitve, naloge ali pogodbe.

4.3 Spoštovanje poklicnih kolegov

- 4.3.1 Tolmačice in tolmači se do svojih poklicnih kolegov vedejo v duhu vzajemnega sodelovanja, ter jih predstavljajo ter opisujejo s spoštovanjem, vljudnostjo, pravičnostjo ter dobro vero, itd.
- 4.3.2 Tolmačice in tolmači so poklicno odgovorni, da sodelujejo z in vzpodbujajo nove tolmače znakovnega jezika k opravljanju poklica.
- 4.3.3 Tolmačice in tolmači dobre vere svojih poklicnih kolegov ne smejo zlorabljeni, oziroma zlorabljeni zaupanja ali se posluževali nepravičnega taktiziranja.

4.4 Podpora poklicnemu združenju

- 4.4.1. Tolmačice in tolmači podpirajo ZTSZJ in druge organizacije, ki zastopajo njihov poklic ter skupnost gluhih.

5.0 INTEGRITETA V POSLOVNIH ODNOSIH: Tolmači znakovnega jezika vzpostavljajo in ohranjajo poklicne meje do uporabnikov ter do poklicnih kolegov na pravičen in odkrit način.

5.1 Poslovne prakse

- 5.1.1 Tolmačice in tolmači se izogibajo vsaki nelojalni konkurenci do svojih poklicnih kolegov in ZTSZJ, kar vključuje tudi: (a) izvajanje primerjalnega oglaševanja, (b) namerno spodkopavanje oz. nižanje cene, ki se odraža v prekomernem obsegu dela, ali (c) umetno napihovanje tarif, kadar povpraševanje na trgu presega ponudbo.
- 5.1.2 Tolmačice in tolmači se pri vseh fazah tolmačenja znakovnega jezika vedejo svojemu poklicu primerno, sami poskrbijo, da pridobijo primerne materiale za pripravo, nosijo primerna oblačila in se vedejo profesionalno.
- 5.1.3 Tolmačice in tolmači izpolnjujejo delovne dogovore v okviru dela, ki ga sprejmejo, ter do konca dosledno opravijo delo. Tolmačice in tolmači enostransko lahko odstopijo od delovne naloge ali pogodbe le v primeru utemeljenega ali tehtnega razloga.
- 5.1.4 Tolmačice in tolmači tehtno skrbijo za materiale in/ali lastnino, ki jim jo zaupa uporabnik in jih ne smejo posojati ali jih uporabljati v druge namene, ki niso bili prvotni razlog za posojilo.

5.2 Resnično zastopanje in priporočila

- 5.2.1 Tolmačice in tolmači nikakor ne smejo uporabljati ali dovoliti uporabe neresničnih, zavajajočih, nepopolnih trditev ter trditev, ki bi uporabnike ter javnost lahko zavedle.
 - 5.2.2 Tolmačice in tolmači ne podajajo neresničnih izjav o svoji usposobljenosti, izobrazbi, izkušnjah ali opravljenih strokovnih izpitih. Samo tisti tolmačice in tolmači, ki pridobijo certifikat in so vpisani v register tolmačev, ki ga vodi MDDSZ in listo tolmačev, ki jo vodi ZTSZJ, lahko uporabljajo naziv 'tolmač znakovnega jezika' v tiskani, elektronski, pisani ali govorni obliki. To med drugim velja za sezname tolmačev znakovnega jezika, poslovne vizitke ter obrazce, promocijski material, povzetke ter njihove objave.
- 5.3 Plačilo za opravljeno storitev
- 5.3.1 Tolmačice in tolmači zaračunajo samo storitve, ki so jih opravili. Svoje storitve so dolžni zaračunavati na podlagi Tarife o plačilu tolmačenja, ki jo izda, minister/ministrice, pristojna za invalidsko varstvo.
 - 5.3.2 Tolmačice in tolmači lahko storitev nudijo tudi v zameno za drugo storitev ali brezplačno, v primeru, da s tem nista ogrožena poklic tolmača znakovnega jezika ter materialna dobrobit drugih tolmačic in tolmačev.

Kodeks poklicne etike je sprejel svet zavoda na svoji 3. redni seji dne 12. septembra 2017 v skladu s tretjim odstavkom 5. člena Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur. l., RS št. 96/02) in je objavljen na spletni strani www.tolmaci.si.